

Czym jest rezerwa obowiązkowa?

W wielu krajach banki komercyjne są zobowiązane utrzymywać rezerwę obowiązkową. Oznacza to, że banki muszą lokować część swoich środków na rachunkach w banku centralnym.

Wielkość salda wymaganego do utrzymania na rachunkach w banku centralnym jest proporcjonalna do wartości określonej puli zobowiązań każdego z banków – zwykle są to środki na rachunkach i depozyty przyjęte od podmiotów niebankowych. Na przykład, jeśli stopa rezerwy obowiązkowej wynosi 1% i jeden z klientów banku A otrzymał przelew o wartości 100 od kontrahenta mającego rachunek w banku B, to wielkość rezerwy obowiązkowej banku A zwiększy się o 1. W praktyce, niektóre banki centralne różnicują stopy rezerwy obowiązkowej w zależności od rodzaju zobowiązań banków (np. stopy rezerwy obowiązkowej mogą być inne dla depozytów o różnych terminach zapadalności bądź składanych w różnych walutach).

Rola rezerwy obowiązkowej

Znaczenie i rola rezerwy obowiązkowej zmieniały się istotnie na przestrzeni ostatnich kilkunastu dziesięcioleci. Początkowo, obowiązek utrzymywania rezerwy obowiązkowej miał znaczenie ostrożnościowe. Utrzymywane w ten sposób aktywa płynne zmniejszały ryzyko płynności banków, zwiększając przy tym efektywność rozliczeń i ograniczając ryzyko wystąpienia panik bankowych (tzw. run na banki). W okresie, gdy w bankowości centralnej dominowało prowadzenie polityki pieniężnej w oparciu o strategię kontroli podaży pieniądza, zmiany stóp rezerwy obowiązkowej były istotnym instrumentem realizacji tej polityki. Wreszcie, ze względu na stosowany wówczas brak oprocentowania środków zgromadzonych na rachunkach rezerwy obowiązkowej, miała ona charakter quasi-fiskalny.

Jednak ostatnie dziesięciolecie XX w. to czas, gdy sposób prowadzenia polityki pieniężnej w rozwiniętych gospodarkach zaczął podlegać istotnym zmianom. Przejście do strategii polityki pieniężnej, w której podstawowym instrumentem jest kontrola rynkowych stóp procentowych, istotnie wpłynęło na sposób wykorzystywania systemu rezerwy obowiązkowej w systemie operacyjnym polityki pieniężnej. **Celem funkcjonowania systemu rezerwy obowiązkowej stało się oddziaływanie w kierunku stabilizacji krótkoterminowych rynkowych stóp procentowych na określonym poziomie.**

Obecnie rezerwa obowiązkowa sprzyja wpływaniu przez bank centralny na poziom wspomnianych stóp poprzez uśredniony sposób utrzymywania rezerwy, który stwarza podmiotom rezerwy swobodę decydowania o wysokości środków gromadzonych na rachunkach w banku centralnym w trakcie okresu utrzymywania rezerwy (pod warunkiem utrzymania średniego stanu środków na poziomie nie niższym od wymaganej wartości rezerwy). **Obowiązek utrzymywania rezerwy obowiązkowej przyczynia się również do zapewnienia płynności rozliczeń dokonywanych przez banki.** Jednocześnie zaczął dominować pogląd, że wymóg rezerwy obowiązkowej nie powinien być instrumentem fiskalnym, mającym na celu wzrost wyniku finansowego banku centralnego. Z tego powodu powszechnie przyjmowano rozwiązania, w których oprocentowanie środków utrzymywanych w ramach rezerwy obowiązkowej jest równe bądź bliskie głównej stopie procentowej ustalonej przez bank centralny. **Tak obecnie jest również w Polsce, gdzie środki rezerwy obowiązkowej są oprocentowane na poziomie stopy referencyjnej NBP.**

W wielu gospodarkach wymóg utrzymywania rezerwy obowiązkowej jest traktowany ponadto jako środek generowania dodatkowego popytu banków komercyjnych na płynne środki banku centralnego, choć istnieją również systemy bankowe w rozwiniętych gospodarkach, które funkcjonują bez wykorzystania tradycyjnej rezerwy obowiązkowej (np. Nowa Zelandia, Szwecja, Wielka Brytania).

W Polsce od 31 grudnia 2010 r. podstawowa stopa rezerwy obowiązkowej (tj. od środków złotych i walutowych zgromadzonych na rachunkach bankowych i od środków z tytułu emisji papierów wartościowych) wynosiła 3,5%. W obliczu kryzysu gospodarczego wywołanego pandemią Rada Polityki Pieniężnej obniżyła podstawową stopę rezerwy obowiązkowej do 0,5% począwszy od 30 kwietnia 2020 r., dzięki czemu podmioty rezerwy pozyskały dodatkowy bufor płynności. W październiku 2021 r. Rada zdecydowała o podwyższeniu podstawowej stopy rezerwy obowiązkowej do poziomu 2,0% (począwszy od 30 listopada 2021 r.), co było jednym z elementów normalizacji polityki pieniężnej.

